

Rakenneselvityksen loppuraportti; Joensuun seurakuntayhtymä

Diaarinumero DJOE/330/00.01.00/2025

Esittelijä hallintojohtaja

Joensuun ev.lut. seurakuntayhtymän rakenneselvitys on ollut käynnissä kevästä 2024 alkaen. Rakenneselvityksen tavoitteena on mahdollistaa seurakunnallinen toiminta ja säilyttää paikallinen hengellinen identiteetti joka alueella.

Vuonna 2024 erilaisia rakennevaihtoehtoja kartoitti Konsultointi Lahtiluoma Oy:n konsultti Sami Lahtiluoma. Lahtiluoma esitteli kartoituksen tulokset yhteisessä kirkkoneuvostossa sekä valtuuston iltakoulussa 20.8.2024. Selvityksen loppuraportti on liitteenä.

Vuonna 2025 rakenneselvitys jatkui viranhaltijatyönä, kun henkilöstöpäällikkö Päivi Hirvonen ja viestintäpäällikkö Kirsi Taskinen keräsivät lisätietoa niistä rakenneselvitystyössä esiin tulleista malleista, joista ei ollut kokemusta etukäteen. Tietoa kerättiin Oulun ja Lappeenrannan yhtymämallista sekä yhden seurakunnan mallista Jyväskylästä, Kotka-Kymin seurakunnasta sekä Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnasta. Tiedot saatiin helmikuussa 2025 sähköposti- ja puhelinhaastattelujen avulla.

Lisäksi tutkimusyritys Innolinkiltä tilattiin paneelitutkimus, jossa selvitettiin seurakuntalaisten näkemyksiä siitä, millaisia palveluja he toivovat seurakunnilta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mikä rakenne mahdollistaa parhaiten seurakuntalaisten toiveet. Lisätiedot esiteltiin henkilökunnalle ja päättäjille 12.3.2025.

Yhteisen kirkkoneuvoston päätöksellä keväällä 2025 rakenneselvityksen vaihtoehdoiksi tarkentuivat nykyinen yhtymämalli ja yhden seurakunnan malli. Tulevaisuustyöryhmä analysoi molempien mallien vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia (swot-analyysi) keväällä seurakuntaneuvostojen avustuksella. Tulokset käsiteltiin yhteisessä kirkkoneuvostossa kesäkuussa 2025, jossa yhteinen kirkkoneuvosto totesi, että päättäjät tarvitsevat yhdenvertaisesti tietoa eri vaihtoehtoista tulevien päätösten tueksi.

Elo-lokakuussa 2025 Joensuun seurakuntien rakennevaihtoehtoja ja kiinteistötilannetta käytiin läpi luottamushenkilöiden kanssa seurakuntakierroksella. Seurakuntien seurakuntaneuvostoissa vierailivat syksyn aikana hallintojohtaja Tommi Mäki, kiinteistöpäällikkö Petja Venäläinen, henkilöstöpäällikkö Päivi Hirvonen ja viestintäpäällikkö Kirsi Taskinen. (Vierailupäivät Pielisensuu 27.8., Eno 28.8., Rantakylä 3.9., Joensuu 10.9., Vaara-Karjala 17.9. ja Pyhäselkä 14.10.). Seurakuntakierroksen tavoitteena oli saada kaikille päättäjille ajantasainen ja samansisältöinen tieto selvitysprosessin vaiheista, seurakuntayhtymän talous- ja kiinteistötilanteesta, siitä miltä yhden seurakunnan malli Joensuussa näyttäisi ja nykyisen yhtymämallin ja yhden seurakunnan mallin vertailusta.

Lisätietona seurakuntakierrosta varten haastateltiin Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherraa ja talousjohtajaa. Heiltä kysyttiin, ovatko tulevaisuustyöryhmän swot-analyysissä mainitut uhat toteutuneet Mikkeliissä yhden seurakunnan muodostamisen jälkeen. Haastattelu toteutettiin tallentamalla Teams-kokous.

Rakenneselvityksen taustaa – Seurakuntayhtymän suurimmat haasteet

Joensuun seurakuntayhtymän kiinteistöissä on valtavasti korjattavaa. Kiinteistöjen korjausvelka on noin 25 miljoonaa euroa, joista pelkkien kirkkojen korjauksiin tarvitaan noin 17 miljoonaa euroa (v. 2024). Kiinteistöjä käytetään vain vähän (kokonaiskäyttöaste alle 26 %).

Olemassa oleviin rakennuksiin joudutaan investoimaan seuraavien 5 vuoden aikana noin 11 miljoonaa euroa. Taseessa olevat säästöt (9 miljoonaa euroa) käytetään kokonaisuudessaan kiinteistökorjauksiin.

Talouden tasapainottamiseksi kiinteistöistä joudutaan luopumaan. Säilytettäviä kiinteistöjä ovat kirkot ja rakenteellisesti hyvässä kunnossa olevat seurakuntatalot. Poistettavien kiinteistöjen listalla ovat tällä hetkellä Hietajärven leirikeskus, Pielisensuun pappila, Kiihtelysvaaran seurakuntatalo, Joensuun seurakuntakeskuksen vanha osa, Enon siunauskappeli, Tuupovaaran siunauskappeli ja Reijolan seurakuntatalo. Tilanne tarkentuu kiinteistösuunnitelman käsittelyn yhteydessä loppuvuoden 2025 aikana. Kiinteistötoimen osalta tavoitteena vuoteen 2028 mennessä on alentaa kiinteistöjen vuotuisia ylläpitokustannuksia 20 prosentilla ja saada korjausvelka alle 20 miljoonan euron sekä edistää alueellista krematoriota erillisen kiinteistöyhtiön kautta.

Taloustilanne vaatii säästöjä myös henkilöstöstä. Vuosien 2026–2028 taloussuunnitelman laadinnan tausta-aineistoksi laaditun painelaskelman mukaan seurakuntayhtymän säästötarve olisi nykyisellä kulurakenteelle vuonna 2028 noin 1,5 miljoonaa euroa. Kiinteistöistä luopumisten kautta säästötarpeesta pyritään kattamaan noin 40 prosenttia.

Kuva 1. Joensuun seurakuntayhtymän painelaskelma 2025–2028

	2 025	2 028	Muutos
Toimintatuotot	1 900	2 100	200
Toimintakulut	-14 400	-15 870	-1 470
Henkilöstökulut	-8 700	-9 400	
Palvelujen ostot	-3 100	-3 300	
Vuokrakulut	-350	-770	
Aineet ja tarvikkeet	-1 600	-1 650	
Annetut avustukset	-350	-450	
Muut toimintakulut	-300	-300	
TOIMINTAKATE	-12 500	-13 770	-1 270
Kirkollisverotulot	13 495	14 000	505
Valtionrahoitus	1 225	1 100	-125
Verotuskulut	-200	-230	-30
Kirkon rahastomaksut	-1 200	-1 300	-100
Rahoitustuotot ja -kulut	100	-100	-200
VUOSIKATE	920	-300	-1 220
Poistot ja arvonalentumiset	-1 125	-1 200	-75
TILIKAUDEN TULOS	-205	-1 500	-1 295

Nykyisessä yhtymärakenteessa seurakuntien määrärahojen leikkaustarpeeksi jäisi vajaa 800 000 euroa, mikä jakautuisi seurakunnille määrärahojen jakoperusteen mukaisesti (kiinteä osuus 15 %, jäsenmäärän suhteessa 85 %). Seurakunnan koon mukaan määrärahan vähennykset vaihtelisivat 40 000–230 000 euron välillä. Monessa seurakunnassa tämä johtaisi irtisanomisiin, sillä yhden työntekijän palkkakustannukset sivukuluineen ovat noin 50 000 euroa ja nykyinen rakenne ei mahdollista muita ratkaisuja.

Kiinteistö- ja taloustilanne huomioiden säästöjä joudutaan tekemään lähivuosina rakenteesta riippumatta. Seurakuntayhtymän kulurakenteen vuoksi oleellisia säästöjä saadaan aikaan vain kiinteistöistä luopumalla ja henkilöstöä vähentämällä. Seuraavan neljän vuoden aikana henkilöstöstämme saavuttaa alimman eläkeiän 23 henkilöä. Rakennemuutos mahdollistaisi säästämisen paremmin myös eläköitymisiä hyödyntämällä.

Luonnos yhden seurakunnan mallista Joensuussa

Kuva 2. Organisaatioluonnos yhden seurakunnan mallista Joensuussa

Yhden seurakunnan mallissa nykyisistä seurakunnista tulisi alue seurakuntia, jolloin oma alueellinen toiminta jatkuisi uudella nimellä: Enon alue seurakunta, Joensuun alue seurakunta, Pielisensuun alue seurakunta, Pyhäselän alue seurakunta, Rantakylän alue seurakunta, Kiihtelysvaaran alue seurakunta ja Tuupovaaran alue seurakunta (tai Vaara-Karjalan alue seurakunta).

Yhden seurakunnan kirkkoherran tehtävät painottuisivat nykyistä enemmän hallinnon hoitamiseen. Paikallista hengellistä elämää ja seurakunnan toimintaa johtaisi alue seurakunnan johtaja. Identiteetti pysyisi paikallisessa alue seurakunnassa, jossa on oma alue seurakunnan johtaja ja omat työntekijät, omat luottamushenkilöiden ryhmät ja paikalliset aktiiviset seurakuntalaiset.

Yhden seurakunnan mallissa tutut työntekijät tekisivät töitä omassa alue seurakunnassa, työntekijällä olisi oma nimetty toimipiste omassa alue seurakunnassa ja työalatiimit läpäisisivät koko organisaation. Työntekijä voisi sijaistaa toisella alueella tarvittaessa (vrt. nykyinen kiinteistötoimi). Työalojen toiminta yhdenmukaistuisi ja helpottuisi, kun samat toimintamallit olisivat käytössä koko alueella ja työmäärä jakaantuisi tasaisemmin (työalan työnjaosta sovittaisiin yhteisesti). Lisäksi työntekijöiden rekrytointi helpottuisi ja tiimin tuki olisi mahdollista kaikille työntekijöille, jolloin työhyvinvointi paranisi.

Yhden seurakunnan mallissa olisi yksinkertaiset vaalit, joissa valittaisiin luottamushenkilöt kirkkovaltuustoon (vaalialueista voitaisiin tehdä sopimuksia ja alueellisia listoja). Kaikki halukkaat pääsisivät edelleen vaikuttamaan paikallisessa toiminnassa esimerkiksi luottamushenkilöiden ja vapaaehtoisten vastuuryhmissä ja toimikunnissa. Alue seurakunnalla olisi oma toimintamääräraha, ja testamentti-, diakonia- ja lahjoitusrahastojen käytöstä päättäminen säilyisi alue seurakunnalla.

Seurakuntalaisten asema säilyisi yhden seurakunnan mallissa ennallaan. Alue seurakunnan paikalliset palvelut säilyisivät (ja mahdollisesti laajenisivat) ja henkilökunta olisi tuttua. Seurakuntalaisten mielipidetutkimuksen mukaan tärkeintä on, että palvelut toimivat. Rakenteella ei ole suurimmalle osalle merkitystä, ja päätöksentekojärjestelmää tulisi heidän mukaansa yksinkertaistaa.

Esimerkkinä yhden seurakunnan mallin luonnoksessa on käytetty Mikkelin tuomiokirkkoseurakuntaa, jossa on ollut yhden seurakunnan malli vuodesta 2013, jolloin aiempi seurakuntayhtymä lakkautettiin. Mikkelissä toimii nykyään seitsemän alue seurakuntaa, joita johtavat aluekappalaiset. Osa alue seurakunnista toimii kaupungissa ja osa maaseudulla. Maantieteellinen alue on laaja. Viime vuosien aikana Mikkelin yhteiseen seurakuntaan on liittynyt uusia alue seurakuntia.

Säästöt eri rakennemalleissa

Nykyinen yhtymämalli mahdollistaa säästöt luopumalla kiinteistöistä ja henkilöstökuluista eläköitymisten kautta satunnaisesti siinä seurakunnassa/yksikössä, jossa henkilö eläköityy. Määrärahoja leikataan yhtymän rahanjakomallin mukaisesti, jolloin yksiköiden on sopeutettava nopeasti oma toimintansa kehyyksien mukaiseksi, mikä tarkoittaa seurakuntien ja yhtymän yksiköiden työntekijöiden irtisanomisia, jotta käytössä olevat määrärahat saadaan riittämään.

Tästä seuraa, että työntekijöiden määrä pienenee ja erityisesti pienet seurakunnat voivat jäädä kokonaan ilman tietyn työalan työntekijää. Nykyisessä yhtymämallissa säästötoimenpiteitä ei pystytä tarkastelemaan kokonaisuutena, vaan ainoastaan seurakunta-/yksikötasolla.

Yhden seurakunnan malli mahdollistaa säästöt luopumalla kiinteistöistä ja henkilöstökuluista eläköitymisten kautta hallitusti koko alueella ja päällekkäisyyksiä karsimalla, jolloin säästetään työntekijöiden aikaa, kun samat tehtävät voidaan hoitaa pienemmillä resursseilla.

Tästä seuraa, että työntekijöiden kokonaismäärä pienenee, ja henkilötarpeita voidaan suunnitella kokonaisuutena, jolloin jokaiselle alueelle saadaan työalatiimeistä tarvittavat työntekijäresurssit.

Lisäksi säästöjä tulee mahdollisuudesta hyödyntää työntekijöiden osaamista yli alue seurakuntarajojen, mahdollisuudesta muuttaa tehtäväkuvia, pienemmästä sijaistarpeesta (esim. keikkakanttorit, keikkapapit ja lastenohjaajat) ja hallintokustannusten pienenemisestä. Yhden seurakunnan mallissa säästötoimenpiteitä voidaan tarkastella kokonaisuutena.

Rakenneselvitysvaiheen päättäminen ja mahdolliset jatkotoimenpiteet

Seurakuntakierroksen jälkeen seurakunnat tekevät päätöksen siitä, mitä mallia ne kannattavat. Seurakunnat voivat halutessaan tehdä aloitteen Kirkkohallitukselle yhtymärakenteen purkamisesta ja Joensuun ev.lut. seurakuntien yhdistymisestä yhdeksi seurakunnaksi.

Seurakuntayhtymän ollessa kyseessä seurakuntajaon muuttamisesta aloitteen voi tehdä seurakunnan seurakuntaneuvosto, tuomiokapituli tai piispa (KL 2:14). Seurakuntaneuvoston tekemä aloite lähetetään yhteisen kirkkoneuvoston kautta yhteiselle kirkkovaltuustolle lausunnon antamista varten. Yhteinen kirkkovaltuusto lähettää yhden tai useamman seurakuntaneuvoston aloitteet ja selvityksen (loppuraportti) sekä oman lausunnon tuomiokapitulille. Tämän rakenneselvitysprosessin selvitykseksi liitetään tämä rakenneselvityksen loppuraportti liitteineen. Aloite osoitetaan kirkkohallitukselle (KL 2:11).

Seurakuntalaisille on viipymättä ilmoitettava seurakuntajaon muuttamisesta koskevasta aloitteesta (KL 2:14). Kuulutus on julkaistava yleisessä tietoverkossa (14 vrk) ja paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä tai vastaavassa sähköisessä julkaisussa. Kuulutus koskee kaikkia seurakuntayhtymän seurakuntia ja on julkaistava jokaisessa niissä (KL 10:28, KJ 10:2). Seurakuntalaisten on mahdollisuus jättää aloitteesta kannanotto tuomiokapitulille 14 päivän kuluttua aloitetta koskevan kuulutuksen julkaisusta.

Seurakuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos on kirkon tehtävän toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaa seurakuntien tai seurakuntayhtymän toimintakykyä, toiminnan taloudellisuutta tai seurakuntalaisten kielellisten oikeuksien toteutumista (KL 2:13)

Rakenneselvityksen tavoitteena on ollut löytää sopiva tulevaisuuden toimintamalli, mikä mahdollistaa seurakunnallinen toiminta ja säilyttää paikallinen hengellinen identiteetti joka alueella tilanteessa, missä taloudelliset resurssit niukkkenevat nopeasti.

Nykyisessä yhtymämallissa jokainen seurakunta toimii hallinnollisesti itsenäisenä heille osoitetun määrärahan puitteissa ja seurakunnilla on omat henkilöstöresurssit. Tässä rakenteessa resurssien pieneminen heikentää kaikkien seurakuntien toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta. Heikoimmassa asemassa ovat pienimmät seurakunnat, joiden toimintamahdollisuudet supistuvat nopeasti tasolle, missä resursseja voidaan kohdistaa enää vain perustehtävien toteuttamiseen eikä sijaistuskäytäntöjä

pystytä järjestämään. Yhteistyötä tiivistämällä nykyisessä rakenteessa voidaan parantaa toimintakykyä rajallisesti, mutta se kuormittaisi myös lisää kirkkoherroja, lähiesimiehiä ja hallintoa. Toimiminen kahden työnjohdon ja kahden hallinnon alla toisi lisää haasteita käytännön yhteistyön tiivistämiselle.

Suurimmat hyödyt yhden seurakunnan mallissa tulisivat monimutkaisen ja päällekkäisen hallinnollisen rakenteen selkeytymisen lisäksi yhteisistä henkilöstöresursseista, mikä helpottaisi merkittävästi perustehtävien hoitamista koko Joensuun alueella. Yhteistyön rakenteelliset esteet poistuisivat ja henkilöstöresursseja ja henkilöstön osaamista pystyttäisiin jatkossa hyödyntämään koko Joensuun alueella. Henkilöstösuunnittelu tulisi mahdolliseksi ja työmäärä jakautuisi tasaisemmin. Lisäksi muun muassa henkilöstön rekrytointi helpottuisi ja tiimin tuki olisi mahdollista kaikille työntekijöille, jolloin myös työhyvinvointi paranisi.

Selvityksen mukaan siirtyminen yhden seurakunnan malliin ei vaikuttaisi seurakunnille merkityksellisimpiin asioihin, joita selvityksen mukaan olivat paikallisuus, alueellinen toiminta, erityispiirteet sekä se, että toiminta on riittävän lähellä seurakuntalaisia. Talouden edelleen kiristyessä suurempi toimintayksikkö antaisi myös paremmat mahdollisuudet tehdä säästötoimenpiteitä tulevaisuudessa.

Rakenneselvityksen perusteella voidaan todeta, että Joensuussa seurakuntajaon muuttamiseen on olemassa perusteet, koska seurakuntayhtymän lakkauttaminen ja seurakuntien liittyminen yhdeksi seurakunnaksi olisi kirkon tehtävän toteutumisen kannalta tarkoituksenmukainen ja muutos parantaisi seurakuntien toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta

Yhteisen kirkkoneuvoston jäsen Eino Sagulin Vaara-Karjalan seurakunnasta jätti kokouksessa yhteiselle kirkkoneuvostolle rakenneselvityksen loppuraporttiin liittyvän kannanottonsa, joka liitettiin pöytäkirjaan.

Esitys

Yhteinen kirkkoneuvosto päättää

1. merkitä rakenneselvityksen loppuraportin liitteineen tiedoksi ja
2. lähettää loppuraportin Enon, Joensuun, Pielisensuun, Pyhäselän, Rantakylän ja Vaara-Karjalan seurakuntien seurakuntaneuvostoilta tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten

Päätös

Yhteinen kirkkoneuvosto päätti

1. merkitä rakenneselvityksen loppuraportin liitteineen tiedoksi ja
2. lähettää loppuraportin Enon, Joensuun, Pielisensuun, Pyhäselän, Rantakylän ja Vaara-Karjalan seurakuntien seurakuntaneuvostoilta tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten.